Alltsamman har Borgå Tidning strukit i sin ficka!

Samma blad gör en profridt mot »Profryttarena.» Det är godt och väl, ty dessas antal har verkligen vuxit till öfver all måtta. Men glömmer då Borgå Tidning, att hvarje prenumerationsanmälan för en Tidning är en dylik profryttare. Det kunde väl stundom inträffa, att äfven en sådan pränglar ut skräp på den goda allmänheten mot dennes goda hårda Silfverrublar. Månne också icke bland den läsande allmänheten kunde finnas dem, som »utan tillräcklig kännedom om varans värde – icke heller kunna hafva tillräcklig klokhet att undgå de för dem utlagda snaror?» Skulle icke B. T. »af denna anledning» vara »så konservativ,» att den tillstyrkte några »prohibitiva åtgärder» mot sistnämnda slags profryttare såsom »tidsenliga åtminstone under ännu en generation.» Så t. ex. kunde vara nödigt, att de förseddes med vederbörligt intyg, att genom försvinnandet af de spalter de erbjuda verkligen en lucka skulle uppstå i landets litteratur. För egen del kunde B. T. alltid vara säker, emedan den ju alltid kan stödja sig på Stiftsnyheterna såsom god vara. Hvar och en finner det säkert billigt att med den ena spalt, som upptager dessa, låta de öfriga följa på köpet, vore de också fullkomligt toma äfven på trycksvärta.

114 GENMÄLE TILL ARTIKELN OM BROTT OCH STRAFF (I F. A. T. N:O 128–131.)

Saima n:o 28 11.VII 1844

Kanske erinrar sig läsaren, att en artikel uti ofvanstående ämne var synlig i Finl. Allm. Tidning mot slutet af förlidna år. Till denna, undertecknad S–n, infördes i samma Tidning med signaturen – de – några anmärkningar, till hvilka åter Saima fogade ett par ord. Vi hade dervid icke för afsigt att störa de båda värda Insändarenas diskussion, utan om möjligt upplifva densamma genom att fästa våra läsares uppmärksamhet på den sistnämnda författarens i många afseenden anmärkningsvärda artikel. Då båda deruti syntes vare ense, att åtskilliga allmänna lagens straff-bestämningar hellre förderfva än förbättra den brottsliga, samt att större mildhet i kriminallagstiftningen vore af tidens anda och folkets bildning påkallad, och då vi för vår del intet kunde hafva att häremot invända, så ansågo vi denna del af frågan lämpligen kunna lemnas vid den utredning, densamma redan vunnit. Ett skäl härtill finnes ännu deri, att föga någon i vår tid eger panna att uppträda såsom försvarare för en Drakonisk lagstiftning.

Deremot har H:r – de – visat sig böjd att in någon mon öfverflytta straffrättigheten från staten till kyrkan. Så förmenade han, att t. ex. stockstraffet, ådömdt af kyrkomyndigheterna, borde flitigare användas. Då han nu intet anfört, som kunde bevisa detta straffs förbättrande egenskap[1], och vi icke heller känna något förnuftigt skäl för kyrkans straffrättighet öfverhufvud, så kunde vi i Förf:s påståenden icke se annat än en oväntad skymt af hierarkisk anda, en håg att införa godtyckliga inquisitionstribunaler i stället för de allmänna lagbundne domstolarne. Den var oväntad, emedan samma författare i öfrigt ådagalade så humana och liberala tänkesätt. Jemte denna anmärkning uppmanade vi Förf:n att vidare utveckla sina tankar i fråga om

[1] Det är blott med afseende på detta yrkande, vi anse Förf. hafva glömt, att offentliga vanärande straff icke äro säkra medel att förbättra.

förhållandet mellan stat och kyrka, om hvilka båda han yttrat, att de hade behof af tidsenliga reformer.

Förf. har nu benäget lyssnat till denna uppmaning och haft den särskilda godheten att af sin artikel göra ett sändebref till Saima. I denna artikel har han lemnat alla detaljfrågor å sida och fästat sig vid statens och kyrkans inbördes förhållande öfverhufvud. Artighet och böjelse bjuda oss att besvara episteln. Men då Förf. har öfvergått till nya frågor, så böra äfven vi inskränka oss till dessa, lemnande derhän det i föregående artiklar förhandlade. Det må visserligen erkännas, att han icke lemnat saken, utan fortgått till en utredning af sjelfva grunden för kyrkans och statens olika förhållande till den brottslige; men äfven så skulle dock återupptagandet af hans anmärkningar till H:r S–ns påståenden leda alltför långt ifrån denna vida allmännare och väsendtligare principfråga.

I korthet fattar Förf. förhållandet mellan stat och kyrka sålunda: att staten såsom medel bör tjena till att utveckla kyrkans ändamål. Af uttrycket synes följa, att äfven kyrkan utgör medel. Också fattas detta ändamål vara »frihet», hvilken såsom »yttre» utvecklas af staten, såsom »inre» af kyrkan.

Men Förf. stannar icke vid det sednare epitetet, utan han säger: »inre andlig frihet». Denna, menar han, kan blott kyrkan utveckla. Det är derföre ändamålet kallas »kyrkans».

Billigtvis frågar man här: är då den yttre frihet, staten »bidrager att utveckla», en icke-andlig, en »sinnlig, synlig och syndig», såsom Förf. älskar att uttrycka sig? Förlägenheten för svaret vilja vi dock bespara honom. Ty det är klart, att han med den yttre friheten *menat* handlingens, med den inre vetandets. Så vilja vi gerna medgifva, att staten icke blott »bidrager att utveckla», förverkliga den förra, utan utgör dess verklighet, samt att denna förutsätter den sednare, hvilken utgör det religiösa vetandet. Ja vi vilja med Förf. benämna detta vetande kyrkans. Men det är då icke den Lutherska kyrkans, icke heller någon annan statskyrkas, utan det tillhör den heliga allmänneliga kyrka, hvars gränser endast fanatismen inskränker lika med någon bestämd religionsläras.

Förf:s håg att göra en sådan inskränkning, hans sträfvande att fästa denna kyrkas väsende vid en i den ena eller andra staten såsom yttre institution bestående kyrka bevisar verkligen hans hierarkiska sinnelag – ehuru detta i all händelse förefaller oss ovändadt. Man skulle tro den enklaste erfarenhet tillräckligt bevisa, att t. ex. den Lutherska kyrkan öfverallt står under statens lydnad. Icke annorlunda förhåller det sig med den Katolska i de flesta länder, ehuru denna yrkar sin supremati, hvilket den förstnämnda icke ens någonsin gjort. Kanska vill Förf. inskränka kyrkans lydnad under staten endast till den yttre ordningen, icke till läran. Men en blick på kyrkans historie, synnerligast på den i vårt land bestående Lutherska, lärer, huru så väl bestämmandet af dess symbola som dess egenskap af statskyrka varit ett verk af statsmakterna, likasom densamma å andra sidan utan egen vilja åter upphört att vara uteslutande statskyrka.

Så gäller det likasålitet statskyrkan, då Förf. låter densamma om den bildning, som vinnes i familjen, i statens undervisningsanstalter, i samhällslifvet öfverhufvud säga: »allt detta är mitt.» Historien lärer tvärtom, att t. ex. de bestående kristna kyrkorna, eller rättare deras närmaste föreståndare och ledare oftast röjt fiendtligt sinnelag mot vetenskapen öfverhufvud och sträfvat att ifrån vetenskaplig bildning bevara kyrkans medlemmar. Förf. tillhör väl icke dessa ifrare, då han

förklarar, att kyrkan »ej blott tillåter, utan äfven fordrar vetenskaplig pröfning;» men det är dock icke gifvet, att kyrkan alltid befordrat, hvad Förf. säger densamma »fordra.» Äfven detta Förf:s liberala yttrande afkortas något genom den vidare förklaringen, att det vetenskapliga sträfvandet endast består deri, »att utur den gifna uppenbarelsen liksom lösgöra de grundsanningar, som för den med förnuft begåfvade menniskan äro rent förnuftiga, d. ä. *utan vidare bevisning allmänt giltiga.*» Ty i alla tider har samma liberalite visat sig, ehuru gränsen för sträfvandet stundom utstakats af lågorna från bålet. Men vetenskapen har just det egna, att den utan bevisning upphör att vara vetenskap – härifrån på sin höjd unnantagna matematikens axiomer. Också kan sanningen icke underkasta sig pluralitetens dom, så att det allmänt trodda äfven skulle vara det allmänt giltiga. Ty eljest skulle såväl Kristendomens sanningar som Copernici lära om solsystemet komma att sakna allmän giltighet. Det förnuftiga, allmänt giltiga, blir således detta först genom bevisningen. Och det är för att vinna denna, äfven kyrkan har behof af lärans vetenskapliga pröfning.

Skulle vi härmed vilja förneka, att icke Kristendomen varit hela den Europeiska bildningens fostrarinna, så skulle vi tala mot historiens vittnesbörd. Men de reformer, den bestående kyrkan undergått, bevisa bäst, att denna icke alltid varit med Kristendomen enlig. Att Kristendomen sålunda äfven lärt, »hvad sanning, rätt och kärlek är,» derom kan intet tvifvel uppstå. Men likasålitet kan det betviflas, att kyrkan icke alltid befunnit sig på sanningens och det rättas sida. Om således staten såsom den ena eller den andra bestående formen »syftar att göra sig sjelf öfverflödig,» så gäller detta äfven om Kyrkan såsom institution. Det har funnits en tid, då kyrkan egde den supremati, hvilken äfven Förf. förordar. Men fåfängt skulle man på andra sidan vilja neka, att den Europeiska bildningen äfven upptagit ett hedniskt moment, i och med antiken, samt att den först ifrån den tid, detta skedde, gjort sina skönaste framsteg. I denna hedendomens historiska försoning har äfven Kristendomen frigjort sig från all ensidig form och kyrkans makt gått under. Århundraden hafva emanciperat staten, och med den vetenskapen och bildningen öfverhufvud ur kyrkans ledband. Derom vittna i hvarje civiliseradt land så väl kyrkans yttre förhållanden, som statens mångfaldiga bildningsanstalter. Så har t. ex. i Finland Universitetet aldrig stått, och skolorna komma för framtiden icke att stå under kyrkans högsta ledning. Till och med den rent religiösa undervisningen meddelas här icke hufvudsakligen af Kyrkans tjenare, utan inom familjen och skolan. Vetenskapen är likaså myndig vorden och dess sträfvanden kunna befinna sig i öfverenstämmelse med kyrkans eller också icke. Men samma århundraden, som verka denna emancipation, hafva äfven gjort Kristendomens anda lefvande i den allmänna bildningen, så att uppforstran och undervisning äro i denna anda verksamma, och statens alla institutioner af densamma ledas. Af denna orsak är det också blott unnantagsvis den enskilde kan förirra sig helt och hållet utom de Kristna folkens allmänna bildning. Derföre medförer den vetenskapliga forskningens frihet inga vådor för det allmänna. Allt detta är, såsom sagdt, icke uteslutande någon bestående kyrkas verk, ej heller är hon dess enda upprätthållare. Och äfven om kyrkan fattas i betydelsen af den allmänneliga, kan likväl icke staten sägas arbeta för hennes ändamål. Ty såsom sådan utgör hon det allmänna religiösa vetandet och har ingen egen sfer för handlingen, utan denna faller helt och hållet inom staten. Men det lefvande vetandet kan likasålitet umbära handlingen, som denna kan vara förnuftig och sedlig

utan att sammanfalla med det förra. Det är derföre obetänkt att säga, det staten verkar för kyrkans ändamål. Tvärtom kan då äfven sägas, att kyrkan arbetar för statens, emedan vetandet om sanning och rätt samt en sedlig vilja, andens inre frihet, är vilkor för den sedliga handlingen. Och lifvets mål kan icke sättas blott i ett vetande efter Guds vilja utan i ett vetande, som bevisar sig i handling. Men sedlig handling är icke kosmopolitiskt virrvarr, utan bör ledas af bestämd lag och en nations sed; den finnes derföre icke utom staten.

Att staten ännu mindre kan sägas verka för någon bestående kyrkas ändamål, behöfver icke vidare påminnas. Staten drager dageligen försorg om att erinra kyrkans förmenta tjenare, att de äro statens tjenstemän.

Förf. har flitigt behagat åberopa »Läran om Staten» af Snellman. Vi kunna naturligtvis hvarken anse oss bundna af en slik auktoritet eller för egentligen förbundne att taga parti af de i skriften yrkade läror. Dock tro vi oss kunna försäkra, att Förf:s välvilliga öfverlåtande af Förf:s, i Finl. Allm. Tidning N:o 128–131 »yttrade, *ideer*» icke kunnat på något vis komma den omnämnda »Läran om Staten» till goda, äfven förutsatt att »ideerna» vore aldeles ny uppfinning. Skulle deremot Förf. vara belåten med en »enhet,» sådan den här blifvit antydd, så förmene vi, att densamma i den ifrågavarande skriften skall återfinnas. Deremot äro vi fast öfvertygade, att en Statslära, som sätter statens ändamål utom staten, aldrig skall kunna framställa något »organiskt helt», om det eljest för all organism är karakteristiskt, att den har sitt ändamål inom sig sjelf. För att bevisa motsatsen torde det vara nödigt, att Förf. »sammansätter» en egen Lära om Staten och för denna besparar de annan man erbjudna »ideerna». Denna sammansättning skulle ju, såsom Förf. önskar, kunna göras »tillfredsställande för ett samhälle, som eger en Stats-religion»; hvilket vi med Förf. gerna anse omöjligt att åstadkomma för en »blott philosoph», emedan en sådan Statslära, som slutar sig till en enskild företeelse, efter vår förmodan måste blifva ofilosofisk. Vore också blott frågan om en statskyrka, icke om en »statsreligion», så blefve den icke derföre mer filosofisk. Ja från vår ståndpunkt skulle vi anse det för högst inskränkt att uppfatta staten såsom en uppfostrings-anstalt. Sådant är lika ofilosofiskt, som det strider mot daglig erfarenhet, hvilken visar, att staten är sammanfattningen af en nations hela sedliga verksamhet.

Ofta har det, under det vi nedskrifvit detta, förefallit oss, som skulle Förf. med kyrka menat den allmänneliga, det religiösa vetandet öfverhufvud. Men då detta icke är bundet vid en statskyrkas form, icke ens vid protestantismens, aldraminst verkar för menskligheten förädling genom stockstraffet o. s. v., så hafva vi nödgats stadna vid den uppfattning, att Förf. dermed förstår kyrkan såsom bestående institution, åtminstone icke fattar det religiösa vetandet i någon annan form än den stadgade kyrkolärans. Likväl har Förf. ännu icke yttrat sig närmare angående de reformer i stat och kyrka, han ansett nödiga, ehuru han äfven här talar om »ett mera organiskt samband mellan kyrka och stat, än som hittils egt rum». Att detta samband icke kan blifva »organiskt», om det bygges på de principer Förf. här angifvit, till följd af hvilka staten blir blott ett medel i kyrkans hand, hafva vi sökt antyda. Att derhän syftande reformer i vår tid skola misslyckas, derom torde hvarje läsare vara öfvertygad.

Förf. har slutligen till oss ställt några frågor. – Beklagligtvis se vi oss icke i tillfälle att kunna besvara dem, derifrån hindrade – af beundran för deras så oändeligen insinuanta natur.